

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2024. gada 8. aprīlī

Satversmes tiesas 3. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Gunārs Kusiņš, tiesneses Anita Rodiņa un Jautrīte Briede,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 33/2024),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Rīgas domes 2019. gada 18. decembra saistošo noteikumu Nr. 111 “Nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu piešķiršanas kārtība Rīgā” (turpmāk – Saistošie noteikumi Nr. 111) 3.15. apakšpunktu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1., 90. un 105. pantam un spēkā neesošu no 2020. gada 30. janvāra.

2. Atbilstoši apstrīdētajai normai (spēkā līdz 2022. gada 14. janvārim) atvieglojumus no taksācijas gadam aprēķinātās nekustamā īpašuma nodokļa summas par nekustamo īpašumu piešķirā 25 procentu apmērā personai par ēkām, kas atzītas par valsts aizsargājamo kultūras pieminekli, ja sabiedrībai tās ir pieejamas no publiskās ārtelpas un tiek saglabātas atbilstoši Nacionālās kultūras

mantojuma pārvaldes norādījumiem, ievērojot apstrīdētajā normā noteiktos nosacījumus.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par pašvaldības saistošo noteikumu atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta pašvaldības saistošo noteikumu normas satversmība, tādēļ pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai tai Satversmē ietverto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējai Rīgā pieder nekustamais īpašums, kas atbilst kritērijiem nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu saņemšanai. Iepriekš Pieteikuma iesniedzējai par šo īpašumu tika piešķirti nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumi 50 procentu apmērā. Savukārt 2020. gada 30. janvārī spēkā stājās Saistošie noteikumi Nr. 111, un ar Rīgas domes Pašvaldības ieņēmumu pārvaldes (turpmāk – Pārvalde) maksāšanas paziņojumu, pamatojoties uz apstrīdēto normu, nodokļa atvieglojumi par nekustamo īpašumu 2021. gadam aprēķināti 25 procentu apmērā.

Pieteikuma iesniedzējas ieskatā apstrīdētā norma ir pieņemta, neievērojot pilnvarojumu un likumā noteikto termiņu tās publicēšanai, un viņa neesot varējusi savlaicīgi uzzināt noteiktā atvieglojuma apmēru un piešķiršanas kritērijus. Tādējādi esot pārkāpts tiesiskās paļāvības aizsardzības princips un palielinājies

maksājamā nodokļa apmērs. Apstrīdētā norma aizskarot Pieteikuma iesniedzējas Satversmes 1., 90. un 105. pantā ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī ja personai šādu iespēju nav.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja Pārvaldes maksāšanas paziņojumu apstrīdēja Rīgas domē un tās lēmumu pārsūdzēja administratīvajā tiesā. Pirmās instances tiesa un apelācijas instances tiesa pieteikumu noraidīja. Ar Senāta rīcības sēdes lēmumu atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību. Tātad Pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmajam teikumam konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai skaitāms no 2023. gada 7. septembra, kad tika pieņemts un spēkā stājās Senāta rīcības sēdes lēmums. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2024. gada 7. martā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrās daļas un ceturtās daļas pirmā teikuma prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

7.1. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības aizsardzības principam un Satversmes 105. pantam.

Tiesiskās paļāvības princips aizsargā tikai tādas tiesības, uz kuru īstenošanu personai varēja rasties likumīga, pamatota un saprātīga paļāvība, kas ir minētā vispārējā tiesību principa kodols. Satversmes 105. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz īpašumu, kas izpaužas kā personai piemērots nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojums, ir tās tiesības, uz kuru saglabāšanu potenciāli radusies tiesiskā paļāvība. Līdz ar to tiesiskās paļāvības principa pārkāpuma esība pārbaudāma kopsakarā ar Satversmes 105. panta pirmajā teikumā ietvertajām tiesībām. Parasti tiesiskā paļāvība tiek pārbaudīta kā viens no pamattiesību ierobežojuma samērīguma elementiem (*sal. sk. Satversmes tiesas 2021. gada 3. decembra sprieduma lietā Nr. 2021-12-03 6.4. punktu*).

Vērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 105. pantam, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai apstrīdētajā normā ietvertais tiesību uz īpašumu ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 2) vai tam ir leģitīms mērķis; 3) vai tas ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2020-59-01 17. punktu*).

Noskaidrojot, vai ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi, Satversmes tiesa pārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 15. janvāra sprieduma lietā Nr. 2020-21-01 13. punktu*). Savukārt, izvērtējot pamattiesību ierobežojuma atbilstību tiesiskās paļāvības aizsardzības principam, jānoskaidro: 1) vai personai ir radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu (vai personas paļaušanās ir likumīga, pamatota un saprātīga un vai tiesiskais regulējums pēc savas būtības ir pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties); 2) vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp personas tiesiskās paļāvības aizsardzību un sabiedrības interešu nodrošināšanu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 15. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2009-88-01 15. punktu*).

Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētā norma ir pieņemta, neievērojot normatīvajos aktos noteikto kārtību. Proti, pašvaldība esot pārkāpusi likuma “Par

nekustamā īpašuma nodokli” 3. panta pirmajā daļā noteiktā pilnvarojuma robežas, jo Saistošie noteikumi Nr. 111 netika publicēti līdz pirmstaksācijas gada 1. novembrim.

Likuma “Par nekustamā īpašuma nodokli” 3. panta pirmā daļa noteic, ka pašvaldība savos saistošajos noteikumos, kurus tā publicē līdz pirmstaksācijas gada 1. novembrim, nosaka nekustamā īpašuma nodokļa likmes. Savukārt tas, ka pašvaldība var izdot saistošos noteikumus, kuros paredzēti atvieglojumi atsevišķām nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju kategorijām, noteikts minētā likuma 5. panta trešajā daļā. Brīdī, kad tika izdoti Saistošie noteikumi Nr. 111, tā paredzēja, ka šādi saistošie noteikumi stājas spēkā likumā “Par pašvaldībām” noteiktajā kārtībā. Pieteikumā nav ietverts juridiskais pamatojums tam, kādēļ attiecībā uz nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu noteikšanu būtu piemērojama likuma “Par nekustamā īpašuma nodokli” 3. panta pirmajā daļā noteiktā kārtība. Tādējādi tajā nav pamatots tas, ka pašvaldība, pieņemot apstrīdēto normu, būtu pārkāpusi tai piešķirtā pilnvarojuma robežas.

Pieteikumā norādīts, ka, pieņemot Saistošos noteikumus Nr. 111, esot pārkāpts tiesiskās paļāvības aizsardzības princips. Proti, nodokļa maksātāji neesot varējuši savlaicīgi uzzināt maksājamā nekustamā īpašuma nodokļa apmēru un piešķiršanas kritērijus. Tāpēc apstrīdētā norma neesot piemērota iespējamā legītimā mērķa – piešķirt atvieglojumus tādām īpašumam, kas atbilst Rīgas domes vēlamajam pilsētvides izskatam, – sasniegšanai. Personām neesot dots laiks kritēriju izpildīšanai, lai saņemtu atvieglojumus. Tām esot tiesības šos kritērijus savlaicīgi uzzināt pirms saistošo noteikumu spēkā stāšanās, lai mainītu faktisko situāciju.

Pieteikuma iesniedzēja apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmei saista ar tās piemērošanu 2020. gadā, tas ir, taksācijas gadā, kad stājās spēkā Saistošie noteikumi Nr. 111. Tomēr no pieteikuma izriet, ka viņai Satversmes 1. un 105. pantā ietvertu pamattiesību aizskārumu rada atbilstoši apstrīdētajai normai aprēķinātais nodokļa atvieglojums par 2021. gadu. Attiecīgi pieteikumā nav pamatots tas, kādā veidā apstrīdētā norma pārkāpj Pieteikuma iesniedzējas tiesisko paļāvību, ņemot vērā, ka Saistošie noteikumi Nr. 111 stājās spēkā iepriekšējā taksācijas gadā un viņai bija zināms nodokļa atvieglojuma apmērs un piešķiršanas kritēriji nākamajam taksācijas gadam. Vispārīga norāde

par to, ka Pieteikuma iesniedzēja nav varējusi savlaicīgi uzzināt par atvieglojuma apmēru un tā piešķiršanas kritērijiem, nav uzskatāms par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē.

Tāpat no pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka iepriekš Pieteikuma iesniedzējai nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumi 50 procentu apmērā tika piešķirti saskaņā ar Rīgas domes 2012. gada 18. decembra saistošo noteikumu Nr. 198 “Nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu piešķiršanas kārtība Rīgā” 4.15. apakšpunktu. Atbilstoši minēto noteikumu 23. punktam personām, kuras minētas šo noteikumu 4.15. apakšpunktā, atvieglojumus piešķīra par visu taksācijas gadu, ja pastāvēja atbilstība atvieglojumu piešķiršanas kritērijiem. Tādējādi nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumi Pieteikuma iesniedzējai tika piešķirti par katru taksācijas gadu atsevišķi. Pieteikumā nav ietverts Satversmes tiesas judikatūrai atbilstošs juridiskais pamatojums, kādēļ Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka viņai varēja rasties tiesiskā paļāvība uz iepriekš piešķirtā nodokļa atvieglojuma saglabāšanu turpmākajiem taksācijas gadiem, un kādēļ uzskata, ka nav ievērots saprātīgs līdzsvars starp viņas tiesiskās paļāvības aizsardzību un sabiedrības interešu nodrošināšanu.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 1. un 105. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

7.2. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 90. pantam, jo liedz viņai savlaicīgi uzzināt pašvaldības noteikto nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojuma apmēru un piešķiršanas kritērijus.

Satversmes 90. pants ietver valsts pienākumu radīt mehānismu, kas nodrošina personu informētību par tiesisko regulējumu un tā saturu. Savukārt personai ir subjektīvās publiskās tiesības tikt pienācīgi informētai par tās tiesībām un arī pienākumiem. Satversmes tiesa atzinusi, ka Satversmes 90. pantā ietverti tiesību normu kvalitātes kritēriji, atbilstoši kuriem ikvienai tiesību normai jābūt pieejamai, kā arī pietiekami skaidrai un paredzamai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2006. gada 20. decembra sprieduma lietā Nr. 2006-12-01 16. punktu un 2011. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 15.2. apakšpunktu*). Pieteikumā vispārīgi ir norādīts, ka Satversmes 90. pants ietver privātpersonas

tiesības savlaicīgi zināt maksājamā nekustamā īpašuma nodokļa apmēru. Tomēr tajā nav sniegti juridiski argumenti par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību šai Satversmes normai.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 90. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 3. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 33/2024).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Gunārs Kusiņš